

1 Chosen Mispát - bevezetés

1. Ez a kurzus a Sulchán Áruhába, a zsidó törvények egyik legfontosabb gyűjteményébe ad egy alapvető betekintést. A Sulchán Áruhá négy részből áll: **1. Orách Cháim** - mindennapi élet vallási törvényei: áldások, imák, ünnepek. **2. Jore Deá** - rabbinikus teendők és egyéb törvények, Tóranulás, tisztelet szabályai, kóserság törvényei. **3. Chosen Mispát** - jogi és üzleti ügyek, peres ügyek. **4. Even HáEzer** - házasság, esküvő törvényei, női törvények.
2. Az eddigi tanulások során az Orách Cháim részből tanultuk a halachákat. Ez és a most következő alkalom a Chosen Mispát témáiról fog szólni.
3. "[Az emberek] kisebbsége [megbotlik] a szexuális tilalmakban, a többsége a lopásban, mindenki a *lason hárá* (rossznyelvűség, pletyka) bűnében." (Bává Bátrá 164b) Az üzleti élettel kapcsolatos tilalmak könnyen ütközhetnek a lopás tilalmába. A lopást ugyanis nemcsak a klasszikus módon lehet elképzelni. Ha az üzleti életben nem korrekt módon járunk el, tisztességtelen módon jutunk haszonhoz, az lopásnak számít. Ezért a vallásos zsidó körökben fontos, hogy az üzlet a halacha szerint történjen. A Business Halacha Institute-ot ezzel a céllal alapították: előadásokat tartanak, "forródrótot" üzemeltetnek, melyen bárki, bármikor kérdezheti a rabbit egy halachikus kérdésben.
4. Hat kérdést fognak feltenni az embernek, amikor elhagyja ezt a világot. Ezek közül az első: "nászátá venátátá beemuná", azaz: hittel adtál-vettél? (Sábát 31a, Jesájá 33:6 alapján) Vagyis becsületes voltál-e a kereskedésben? A későbbi kérdések között szerepel több vallási téma is, pl. a Tóranulással vagy a messiásvárással kapcsolatban - ez jól szemlélteti az üzleti ügyekben való becsületesség fontosságát a zsidó értékrend szerint.

2 Lopás

1. Mi számít lopásnak? A társadalom, amelyben élünk, rendelkezik egy ingerküszöbvel, ami alatt a lopást nem tekintjük lopásnak. Ha valaki elcsen pl. egy tollat, könnyen szemet hunyunk felette. Hogyan rendelkezik a Tóra? "Aki lop egy prutá vagy nagyobb értékben, az megszegi a tórai 'ne lopjatok' parancsát" (Rámbám, Hílchot Genévá 1:1).
2. 1 prutá = 0,025 g ezüst. 1 g ezüst = 140 Ft -> kb. 3,5 Ft. Más vélemény szerint a minimális értékű pénzérmének feleltethetjük meg (5 Ft).
3. Példa: lopásnak számít-e, ha a gyerek a hávdáláról hazahoz egy szem szegfűszeget? 10 g szegfűszeg 140 Ft -> 1 g szegfűszeg = 14 Ft. Tehát 1/3 gramm már lopás.
4. Ennél kevesebbet sem szabad lopni. Még akkor is tilos a lopás, ha azzal a szándékkal lopjuk el, hogy visszaadjuk (pl. hogy megvicceljük vagy megleckéztessük a másikat).

3 Becsületes kereskedés

1. Kereskedés: nem szabad megtévesztő módon jobbnak bemutatni az árult terméket, mint amilyen. Pl. átfesteni egy edényt, hogy újnak nézzen ki.
2. Szabad viszont "akciókat" rendezni a vevők odaszoktatására. Pl. adhat cukorkát a bolttulajdonos a gyerekeknek, hogy hozzá akarjanak menni vásárolni. Olcsóbban is árulhatja a termékeit ebből a célból.

4 Kamatszedés tilalma

1. A kamatszedést a Tóra a zsidók között tiltja meg. Az, hogy nem zsidótól lehet szedni kamatot, nem jelenti azt, hogy meg van engedve más népek vagyonával való visszaélés. Nem minden tórai tilalomról gondoljuk ugyanis azt, hogy az egy eredendő gonosz dolgot tilt - ilyen a kamatszedés is, amiben alapvetően semmi negatív nincs. A kamat a hitel ára, ha nem pénzt, hanem tárgyat veszünk kölcsön, akkor annak az árát természetesen szabad elkérni, akár zsidótól, akár nem zsidótól.
2. Akkor mégis miért tiltja meg a Tóra a kamatszedést a zsidóktól? Ez egy különleges törvény, mely az összetartozás érzését hivatott erősíteni. Ez ugyanolyan jótékonyági előírás, mint bármelyik másik, és ezeknél mindig minél közelebb van hozzánk valaki, annál inkább felelősséggel tartozunk érte. Kötelességünk segíteni nehéz sorsú családtagjainkon, ugyanígy ha a tágabb családuink, a népünk valamely tagja szegényedik el, akkor a segítségére kell sietnünk azzal, hogy ingyen adunk neki kölcsön pénzt.
3. A kamatszedés akkor is tilos, ha a kölcsönvevő önként ajánlja fel, hálája jeléül. Még akkor sem működik ez, hogy ha nem mondja külön, hogy kamatról van szó, hanem ajándékként adja. Ha viszont már elfogadta, viszont utólag megbánta bűnét, és vissza akarja adni, akkor a másik önként lemondhat róla, ha akar.
4. Ha ajándékot küld a kölcsönzőjének, hogy jobb szívvel adjon kölcsönt, az is kamatnak számít, annak ellenére, hogy azelőtt adta oda, hogy egyáltalán megkapta volna a pénzt.

5 Jótékonyág, tized

1. Máásker keszáfim: pénzbeli tized. Helyes szokás az embernek saját jövedelmének 10%-át jótékony célra fordítania. A Talmud azt mondja: "tizedelj, hogy gazdagodj" (Táánit 9a - mivel a két szó héberül ugyanazokból a gyökbetűkből áll). Több pénzt is szabad felajánlani, de 20%-nál többet csak akkor, ha nagyon gazdag - nehogy annyit adományozzon, hogy később ő maga szoruljon adományozásra. Ez az egyetlen olyan terület, amiben az embernek szabad "próbára tennie" az Örökkévalót: ha következetesen mindig jótékony célra költi a pénzét, láthatja a szemével, hogy meg fog gazdagodni (Táánit 9a).